

Slovenski katoličani in Evropska unija

S hitrimi koraki se približujemo vstopu v EU, zato je razumljivo, da se sprašujemo, kaj bo pomenil vstop v EU za nas Slovence. V zadnjih sto letih je bilo že nekaj zgodovinskih prelomnic, ki so usodno oblikovale življenje našega naroda. Vstop v EU je prav gotovo tudi ena od takih prelomnic. V našem razmišljanju bi se omejili le na religiozni vidik slovenskega vstopa v unijo evropskih držav. Ker je Zahodna Evropa zibelka in gonilna sila EU, bomo skušali najprej pogledati življenje Katoliške cerkve na Zahodu. Kot katoličane nas stanje krščanskega duha v Katoliški cerkvi še posebej zanima. Ni moj namen, da bi v članku podal obširno sociološko analizo. Omejil se bom le na nekatere izjave papeža, škofov in katoliških laikov iz nekaterih zahodnih držav, ki prav gotovo poznajo tamkajšnje razmere in zato verodostojno odslikavajo dejansko stanje. Tudi sam sem zaradi študija preživel več kot deset let v nekaterih zahodnih državah, kar mi bo pri orisu stanja prav gotovo pomagalo. Zdaj, ko prebivam v Sloveniji, vsaj kdaj pa kdaj obiščem nekdane kolege, z nekaterimi pa sem tudi v stalnem stiku.

Stanje Katoliške cerkve na Zahodu

22. januarja 2001 je papež Janez Pavel II. izročil kardinalu Karlu Lehmannu kot predsedniku nemške škofovske konference pismo, v katerem izraža svojo zaskrbljenost nad stanjem Katoliške cerkve v Nemčiji. Pismo vsebuje temeljno problematiko Katoliške cerkve v tej državi in podaja ključ za presojanje cerkvenih razmer v drugih zahodnoevropskih deželah.

Papež opozarja na nekatere probleme, "s katerimi se morajo spopasti verniki v Nemčiji, so pa v bistvu tisti, na katere naletimo prav tako v drugih evropskih deželah".¹ Na katere žgoče probleme opozarja sveti oče?

1. Papež ugotavlja, "da se vedno več ljudi umika od aktivnega življenja iz vere ali samo še delno sprejema evangelij in cerkveno učenje. Napredujoči proces sekularizacije in s tem povezano izgubljanje vere ogroža Cerkev, da se od znotraj izvotli, tako da na zunan izgleda še nekaj velikega, a je notranje brez moči in izgublja tudi na verodostojnosti".² Papež še posebej poudarja, da "nauk na teoloških fakultetah ne sme biti prepuščen poljubnosti, ampak mora biti določen glede na osnovni zakon 'fides quaerens intellectum' (vera, ki išče razum), izhajati mora iz vere in voditi k veri".³ Katekizem Katoliške cerkve in nemške škofovske konference naj bi bila osnova za poučevanje cerkvenega nauka.

2. Nadalje se papež dotakne perečega vprašanja zakonske zveze in družine. "Tudi v vaši deželi mnogi ljudje in zakonodajalci postavljajo pod vprašaj razumevanje zakona kot zveze življenja ljubezni med možem in ženo, zvezo, ki je naravnana na dobro zakoncev kakor tudi na spočetje in vzgojo otrok. Iz tega izvirajočemu propadu človeških in krščanskih vrednot ni videti konca. Zvestoba Kristusu nas obvezuje, da vernike opozorimo na tragične posledice tega razvoja in jim kažemo drugo pot."⁴ Sveti oče opozarja, da se je treba na tem področju držati smernic, ki jih dajejo okrožnice *Humanae vitae*, posinodalna spodbuda *Familiaris consortio* in dokument Kon-

gregacije za nauk vere o prejetanju obhajila ponovno poročenih ločenih vernikov.⁵

3. Papež podpira ekumenska prizadevanja, vendar svari pred napačnim ekumenizmom. "Na nekaterih krajih obstajajo zmede in zlorabe – mislim na neredko prakticiranje obhajila med različnimi veroizpovedmi (Interkommunion) – ki zelo škodujejo namenom pravega ekumenizma. Ekumenizem, ki pušča vprašanje resnice bolj ali manj ob strani, more voditi le k navideznim uspehom. Pojasnilo *Dominus Jesus* je vernikom priklicalo v spomin bistvene kristološke in eklesiološke resnice, ki neodtujljivo pripadajo katoliškemu samoumevanju."⁶

4. Problem, ki ga vidi sveti oče v pastoralnem delovanju, je odnos duhovnikov do laikov. Papež pohvali sodelovanje med duhovniki in laiki, vendar vztraja na jasni razmejitvi služb in poslanstva enih in drugih. "žal iz zanesljivih pojasnil izhaja, da so kljub mnogim izjavam učiteljstva še naprej primeri liturgij, pridiganja, katehez in vodenja skupnosti, ki niso v skladu s predpisi glede nauka in discipline Cerkve. Čeprav se takšni postopki zdijo trenutno koristni in se morejo sklicevati na sprejemljivost za povprečno zavest, ravno v krajevni Cerkvi škodujejo na dolgo obdobje, ker nasprotujejo bistvu Cerkve."⁷

V tem smislu je spregovoril tudi kölnski nadškof kardinal Joachim Meisner na seji nemške škofovske konference v Fuldi 25. septembra 2002. Poudaril je, da v Katoliški cerkvi v Nemčiji izginja edinost v veri in nramnosti, ki se kaže po župnijah, škofijah, pri verskem pouku in v katoliških združenjih. Švicarski sociolog Urs Altermatt govori v tej zvezi "o dveh različnih Cerkvah"⁸ v nekdanji enotni Katoliški cerkvi, od katerih si ena prizadeva prilagoditi Katoliško Cerkev evropskim protestanskim Cerkvam. Pobudniki teh reform, kakor da ne vidijo, da je večina njihovih ciljev že uresničena v protestanskih Cerkvah,

pa zaradi tega te Cerkve niso v razcvetu, ampak ravno nasprotno.

Kardinal Meisner opaza v Katoliški cerkvi v Nemčiji zvođenlost v dogmi in morali. Navaja primere, ko so za katehistinje pri pripravi na prvo sveto obhajilo sprejeli osebe, ki niso verovale, češ da jih bo katehetsko delo morda privedlo k veri. Pogreša tudi katehezo v krščanskih družinah, ki je skoraj ni več.

V intervjuju, ki ga je objavila *Družina*, lyonski nadškof Philippe Barbarin ugotavlja težke razmere, ki jih preživlja katolicizem v Franciji. "V skrajnem primeru bo morda katolicizem v Franciji kmalu umrl, /.../ kot je umrl v Severni Afriki v času svetega Avgušтина,"⁹ pravi nadškof. Za svojo bivšo škofijo Moulins ugotavlja velik upad nedeljnikov. Le trije odstotki prebivalstva obiskujejo nedeljsko bogoslužje. "Škof Jaqin, ki je bil tu škof pred petdesetimi leti, je v tridesetih letih posvetil 103 duhovnike. Jaz pa sem v treh letih tri pokopal in nobenega posvetil,"¹⁰ žalostno ugotavlja nadškof Barbarin. "Danes so v Franciji otroci, ki gredo k prvemu obhajilu in ki nikoli ne pridejo k maši! Mar ni so strašljivo protislovje?"¹¹ pravi na drugem mestu.

Raziskava javnega mnenja, ki jo je med francosko mladino od 18. do 34. leta opravil Sofres, je pokazala, da je vera vrednota le še 10 % mladih. Leta 1965 je k osnovnošolskemu verouku hodilo 86 % otrok, zdaj pa ugotovitve kažejo, da verouk obiskuje manj kot polovica osnovnošolcev. Pri mladini je ta odstotek veliko manjši: 2 do 3 %.¹²

Na nekem mednarodnem srečanju sem imel priložnost govoriti s profesorjem civilnega prava na univerzi v Amsterdamu Gerardom van Wissenom. Profesor je povedal, da se je po Pastoralnem koncilu nizozemske cerkvene province (1966-1970) začelo razsulo Katoliške cerkve na Nizozemskem. Obisk nedeljskih maš je padel z 80 % na 15 %. Veliko duhovnikov je zapustilo svoj poklic. Katoliška cerkev se je razklala v zelo svobodo-

miselno Cerkev, ki na krščanstvo gleda kot na kulturno dediščino, in na Cerkev, ki je ostala zvesta cerkvenemu učiteljstvu s papežem na čelu.

Med gibanja z liberalnim navdihom smemo prišteti tudi gibanje tirolskih katoličanov "Wir sind Kirche" (Mi smo Cerkev), ki v mnogih primerih zapušča stališča Katoliške cerkve. Naj navedem papežev odgovor na teze "Dialoga za Avstrijo", kjer je gibanje "Mi smo Cerkev" v veliki meri uspelo uveljaviti svoja stališča. Med drugim papež piše, da je "glede na napačne poglede na Cerkev ter na vprašanja vere in morale globoko užaloščen".¹³ Škofo spodbuja, naj oznanjajo resnico sicer z ljubeznijo, vendar z resnico.

Ni moj namen utapljati se v svetobolju zaradi "tragične" usode krščanstva in še posebej Katoliške cerkve na Zahodu. Pokazati sem hotel le na težko krizo, v kateri se nahaja. Že papeževo pismo kardinalu Lehmannu je zgovoren znak, da je stvar resna. Namesto pričakovane pomladi se je kmalu po 2. vatikanskem koncilu v Cerkvi začela kriza. Eden od vzrokov krize je duh postmoderne, ki relativizira resnico in vrednote. Koncil je namreč sprožil dialog s svetom in Cerkev odprl svetu, s tem pa je tudi to zajela miselnost postmoderne. Dialog Cerkve s svetom je prav gotovo zahteva časa in v duhu evangelija, žal pa so mnogi kristjani enostavno prevzeli paradigmo postmoderne in pozabili na evangelijske korenine oz. jih ohranili kot formalnost.

Če poenostavimo, v Cerkvi so se po koncilu oblikovale tri skupine. Skupina okoli zdaj že pokojnega škofa Lefebvra, ki je zavrnila vsak dialog in spremembe v Cerkvi. Vendar je ostala v malem krogu privržencev. Večji vpliv sta si pridobili drugi dve skupini. Ena sicer priznava nujnost, da je Cerkev v dialogu s svetom, vendar pri tem ostaja zvesta apostolskemu izročilu in 2. vatikanskemu koncilu. Druga pa se je v svoji gorečnosti, da bi bila v koraku s časom, skoraj poistovetila z

duhom časa. Če povzamemo na kratko njeno veroizpoved, bi lahko rekli: Kristusa smatrajo za verskega genija, primerljivega z Budo ali Mohamedom. Cenijo Jezusovo zavzemanje za obrobne ter njegovo oznanjevanje strpnosti in ljubezni med ljudmi. Jezusove čudeže in vstajenje od mrtvih pa uvrščajo na področje mitologije. Bistvo Cerkve je po tem nauku medsebojno druženje in solidarnost, ker pač vsi sedimo v istem čolnu. Cerkev naj bo demokratska, duhovniki so funkcionarji skupnosti in so ji odgovorni. Te funkcije lahko opravljajo tako ženske kot moški. Vera v bistvu temelji na dogovoru skupnosti in ko se spremenijo razmere, se spremeni tudi vera.

Razvidno je, da se Cerkev s takšno veroizpovedjo bistveno razlikuje od Cerkve, ki temelji na apostolskem izročilu, o katerem govorijo koncilski dokumenti in *Katekizem Katoliške Cerkve*. Seveda obstajajo še različice te skupine. V glavnem pa lahko govorimo o Cerkvi, ki je zvesta papežu in koncilskim dokumentom, ter o ter o "Cerkvi", ki ima koncilске dokumente le za odskočno desko v "svetlo prihodnost". To zadnjo smer v Katoliški cerkvi bi lahko poimenovali tudi liberalni katolicizem, ki se napaja iz liberalnega protestantizma in katoliškega modernizma s konca 19. in z začetka 20. stoletja. Zato so še kako moderne besede konvertita kardinala Newmana, ki jih je izrekel 12. aprila 1879 ob podelitvi kardinalskega klobuka pred papežem Leonom XIII.: "Liberalizem v verskih rečeh je nauk, da v veri ni nobene pozitivne resnice, temveč da je ta veroizpoved tako dobra kot ona. To je nauk, ki pridobiva vsak dan več vsebine in moči. Po tem nauku je izključeno, da bi lahko priznali katero koli vero kot resničnost. Liberalizem uči, da je treba tolerirati vse vere, kajti vse so stvar mnjenja. Razodeta vera ni resnica, marveč čustvo in zadeva okusa, ni objektivno dejstvo in ni čudežnega. Vsak posameznik ima pravico, da od vere sprejme to, kar mu pravkar ugaja. /.../ Lahko se bratijo v duhovnih

mislih ali čustvih, ne da bi imeli sploh kakšne skupne poglede na nauk ali da bi videli potrebo po njih.”¹⁴⁾

Seveda ni na Zahodu vse samo črno in en sam velik propad. So duhovna gibanja (karizmatiki, Marijino delo, neokatehumeni idr.) ter mnogi laiki in duhovniki, ki si iskreno prizadevajo uresničevati smernice 2. vatikanskega koncila v zvestobi cerkvenemu učiteljstvu. Po drugi strani pa kar velik del Cerkve na Zahodu hoče prilagoditi Cerkev duhu časa in s tem zvedeniti krščanstvo. Kajti kristjani smo poslani, da smo ob vsakem času sol, in ne med.

Da bi bilo jasno, kaj je res pravi Kristusov nauk, je cerkveno učiteljstvo izdalo po koncilu že nekaj dokumentov, ki obravnavajo perečo versko in nravno problematiko, še zlasti pa *Katekizem*. Papež zanj pravi, da ga razglša “kot zanesljivo pravilo za poučevanje vere”.¹⁵⁾ Mnogi se sicer sklicujejo na pluralizem, ki naj bi ga koncil uvedel v Cerkev, a pri tem pozabljajo, da koncil govori o pluralizmu v gospodarskih in političnih zadevah.¹⁶⁾ Kar se pa tiče vere in nravnosti, *Dogmatična konstitucija o Cerkvi* pravi: “Škofe, ki uče v občestvu z rimskim papežem, morajo vsi imeti v časti kot pričevalce Božje in katoliške resnice. Verniki pa se morajo strinjati v verskih in nravnih zadevah z razsodbo svojega škofa, izrečeno v Kristusovem imenu, in se je morajo oklepati z religiozno utemeljeno poslušnostjo. To religiozno poslušnost volje in razuma je treba na poseben način izkazovati verodostojnemu učiteljstvu rimskega škofa tudi takrat, ko ne govori z najvišjo učiteljsko oblastjo (ex cathedra).”¹⁷⁾

Katoliška cerkev v Sloveniji

Po 2. svetovni vojni in po uspešno izvedeni revoluciji so se za kristjane, zlasti pa za Katoliško cerkev kot največjo versko skupnost, začeli težki časi – boj za preživetje. Cerkev je bila nekaj časa ločena od ostalega sveta,

pa tudi po “otoplitvi” položaj ni bil rožnat. Ni se mogla prav razvijati, zato so posledice vidne še danes. Razumljivo je, da tudi liberalizem v Cerkvi ni mogel tako zacveteti kot v svobodni Zahodni Evropi. S popuščanjem s strani oblasti, zlasti pa z osamosvojitvijo Slovenije, ko je Cerkev dobila formalno svobodo, pa čeprav v tranziciji, se je začel tudi pri nas kazati liberalni katolicizem, seveda v naši slovenski obliki – ne naravnost, ampak bolj prikrito.

V letih 1995 do 2000 je bila v bivših komunističnih državah izvedena mednarodna raziskava (*Aufbruch*). “Slovenija, sodeč po izsledkih raziskave, ne spada k verujočim kulturam Vzhodne (Srednje) Evrope kot denimo Poljska, Hrvaška, Litva, Ukrajina ali Transilvanija. Tudi ne spada k državam, ki so ateizirane kot npr. Vzhodna Nemčija ali Češka, temveč k polariziranim državam, kjer si nasproti stojita enako močni skupini vernikov in nevernikov.”⁽¹⁸⁾ Pri tem ne smemo pozabiti, da se tudi med vernimi kaže polarizacija, in sicer med skupino, ki je osebno verna in je zvesta cerkvenemu učiteljstvu, ter skupino, kjer se kažejo zelo različne stopnje vernosti in pripadnosti Cerkvi, na kar opozarja tudi plenarni zbor Cerkve na Slovenskem.¹⁹⁾

Poglejmo, kaj je ugotovila mednarodna raziskava vernosti na Slovenskem.²⁰⁾ Na vprašanje, ali verujete v Boga, je pozitivno odgovorilo 53 % vprašanih. 12 % je jasno povedalo, da v Boga ne veruje. Tretjina pa je odgovorila, da v Boga ne veruje, menijo pa, da obstaja neka višja sila.

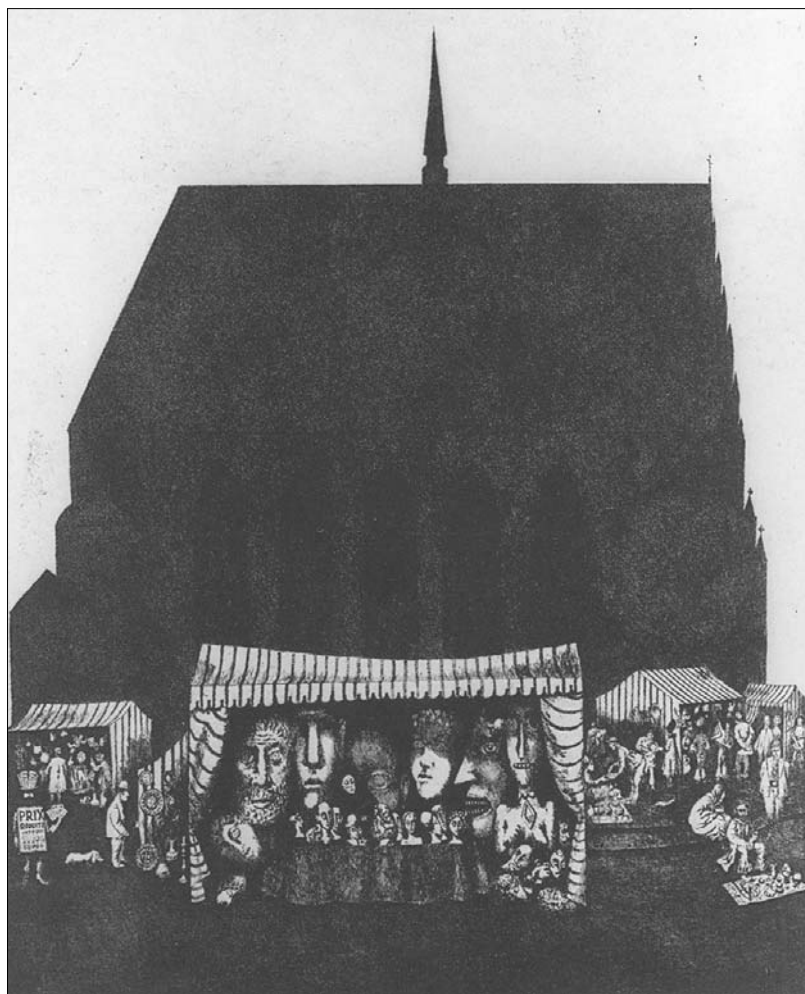
Večini ljudi pa še vedno veliko pomenijo: cerkvena poroka, krst in cerkveni pogreb. Rednih nedeljnikov naj bi bilo 20 % celotnega prebivalstva, ob velikih praznikih pa 30 %.

Med vernimi jih moli vsak dan 32 %, enkrat na teden 25 %, enkrat na mesec 12 %, redkeje pa 9 %. Tudi kar se tiče cerkvenega učenja o verskih resnicah in nravnosti, so verni Slovenci precej liberalni, razen male skupine ver-

nih. 9 % vernih namreč popolnoma sprejema cerkveni nauk. "V Sloveniji je abortus zaradi socialne indikacije kot vedno slabo rešitev ocenilo 11 % vprašanih, skoraj vedno slabo 9 %, včasih slabo 24 % in nikoli slabo 47 %."²¹

Zanimiva je raziskava, ki jo je med udeleženci priprave na zakon opravil Vinko Potočnik. Dobra polovica udeležencev že pred poroko biva skupaj. Največji odstotek teh, ki živijo v zunajzakonski skupnosti, in sicer 68,2 %, je v Mariborski škofiji. V Ljubljanski nadškofiji je takih 39,4 %, v Koprski škofiji pa 43,3 %.²²

Zgoraj navedeni podatki potrjujejo, da ugotovitve mednarodne raziskave, da se Slovenija ne more več prištevati k "verujočim kulturam Zahodne Evrope", kar držijo. Omeniti pa bi veljalo še eno značilnost slovenske vernosti, ki jo je potrdila raziskava med mladimi, ki obiskujejo mladinski verouk v Mariborski škofiji. Ugotovili so, da mladi doživljajo svojo vero veliko bolj pod vidikom estetike kot pa etike. "Kot versko vzgojno vrednoto namreč najbolj poudarjajo naravo, veliko manj pa osebno dobrodelnost,"²³ je bila ugotovitev te raziskave. Poudarek na pretežno

Karel Zelenko: *Cerkev, jedkanica*, 1980.

čustvenem doživljanju vere ima prav gotovo svojo vrednost, hkrati pa vključuje relativiziranje verskih resnic in etičnih zahtev.

Pogled v prihodnost

“Predložil sem ti življenje in smrt. Blagoslov in prekletstvo. Izberi torej življenje!” (5 Mz 30,19). Tako je govoril Mojzes ljudstvu pred pragom Obljubljene dežele. Tako je bilo rečeno tudi našim slovenskim prednikom pred 1250 leti. In takrat so se slovenski knezi odločili za življenje. Sprejeli so krščanstvo in življenje, sicer bi preminili kakor drugi sosednji narodi, od katerih je ostalo samo ime. Slovenci so od takrat izbrali življenje, to je Jezusa Kristusa, izbrali so Resnico, to je Jezusa Kristusa, izbrali so Pot, to je Jezusa Kristusa,”²⁴ so besede prvega slovenskega Plenarnega zbora.

V tem duhu naj bi se slovenski katoličan ne zapiral v geto, ampak naj bi bil odprt za vse dobro. Vendar naj bi hkrati kritično presojal sebe in druge v luči Kristusovega veselega oznanila. Izbral naj bi življenje, ki ga v polnini daje Kristus, zavrnil pa vse, kar ga od Kristusa ločuje, tudi če se kaže v še tako lepi luči.

Kmalu bo 40 let od zaključka 2. vaticanškega cerkvenega zbora. V teh letih se je že pokazalo, še posebej v Zahodni Evropi, katere reforme so obrodile dobre sadove in katere ne, pa naj so bile še tako obetavne. Ne smemo se pritoževati nad časom, vprašati moramo sebe, če smo res zvesti Kristusu. Ljudski pregovor pravi: “Modri se uči na napakah drugih, bedak pa na svojih.” Naj bi se tudi slovenski katoličan ravnal po tem pregovoru.

Tako sebi kot Katoliški cerkvi EU bomo najbolj pomagali, če bomo resno vzeli, kar pravijo *Apostolska dela* o prvi krščanski skupnosti. “Bili so stanovitni v nauku apostolov in občestvu, lomljenju kruha in v molitvah. /.../ Gospod pa jim je vsak dan pridruževal te, ki so našli odrešenje” (Apd 2,42). Naj si

pobližje pogledamo poudarke, ki ga daje poročilo o prvi skupnosti.

Nauk apostolov. V neki študentski skupini je bilo rečeno, da ni važno, ali Bog obstaja ali ne, ali so poročila evangelistov verodostojna ali ne, važno je, da se ob meditaciji evangelija lepo počutimo in se imamo radi. Seveda je prav, da se lepo počutimo in se imamo radi, toda lepo počutje in medsebojno razumevanje lahko dosežemo vsaj trenutno tudi brez evangelija. Za resnico gre, ki nas edina pripelje k pravemu življenju. Pred Pilatom Jezus jasno pove: “Jaz sem zato rojen in sem zato prišel na svet, da pričujem za resnico” (Jn 18,37). Evangelist Marko pa zapiše, da so se ljudje čudili Jezusu in govorili: “Kaj je to? Nov nauk z oblastjo!” (Mr 1,27). Jezusa ne moremo ločiti od njegovega nauka. Če ga hočemo res ljubiti in hoditi za njim, ga moramo poznati. Spoznamo pa ga po tem, kar je učil in delal. Zagotovilo, da poslušamo avtentičen Jezusov nauk, nam daje cerkveno učiteljstvo, po katerem Jezus govori, saj sam pravi: “Kdor vas posluša, mene posluša.” (Lk 10,16). Poslušnost cerkveni avtoriteti kristjana ne oro-pa svobode, ampak mu nasprotno kaže pot k pravi svobodi. Boj med pravim in popačenim naukom, med resnico in neresnico pa traja v krščanski skupnosti že od začetka in se nadaljuje vso zgodovino Cerkve. Prikličimo si v spomin besede, ki jih je sv. Pavel pisal Timoteju: “Prišel bo namreč čas, ko nekateri ne bodo prenesli zdravega nauka, ampak si bodo po svojih željah poiskali veliko učiteljev, ker hočejo ustreči svojim ušesom. Ušesa bodo obračali proč od resnice in zabredli v bajke.” (2 Tim 4,3).

Občestvo. Verniki Cerkve mnogokrat ne pojmujejo kot občestvo, ampak bolj kot servisno službo, ki naj bi zadovoljevala njihove religiozne potrebe. Kdor tako gleda na Cerkve, se nanjo obrača, kadar potrebuje verski obred. Pri sveti maši se srečuje z ljudmi kot v veleblagovnici – ljudje so si pa prostorsko

zelo blizu, a duhovno daleč narazen. V duhovniku gleda organizatorja verskih prireditev in je glede na njegovo uspešnost z njim bolj ali manj zadovoljen. Cerkve ne občuti kot svoj dom, z drugimi verujočimi ga nič ne veže. Pride in odide. Tako stori pri vsaki ustanovi. Ko doseže, kar je želel, gre.

Krščansko občestvo naj bi bilo vse kaj drugega! Živi udje živega Kristusovega telesa. Povezani s Kristusom in po njem med seboj. Središče krščanskega občestva pa je evharistija.

Lomljenje kruha – evharistija. Osebna prisotnost Kristusa v evharistiji pomeni bistveno spremembo kruha in vina. Ne gre le za dogovor skupnosti, ki bi kruhu in vinu dajala nov pomen. Evharistija je dokončni Božji "da" človeku. Zaradi eshatološke razsežnosti je evharistija vedno praznovanje, radostni shod bratov in sester, ki vedo, da so s smrtjo in vstajenjem Jezusa Kristusa odrešeni. Hkrati je evharistična daritev tesno povezana z diakonijo. Janezov evangelij omenja, kako Jezus učencem umiva noge. S tem hoče poudariti, da je Kristus človek, ki izgoreva za druge in jim služi. Evharistična skrivnost nas vabi, da služimo svojim bratom in sestram.

Molitev. Molitev ni zatočišče za tiste, ki nočejo delovati. Molitev je srčika samega delovanja in daje moč vsem našim akcijam. Kako bomo namreč trpečim vlivali upanje in tolažbo, če tega nismo izkusili v molitvi? Kako priti od sovraštva k bratstvu, če nismo v molitvi Boga doživeli kot očeta? Kako oznaniti Božjo navzočnost ljudem, ki so na robu družbe, če v molitvi nismo doživeli te navzočnosti? Molitev ni ščepec soli, ki jo pridamo svojemu delovanju, zato ker smo pač kristjani. Molitev je srce našega delovanja.

"Gospod pa jim je vsak dan pridruževal te, ki so našli odrešenje". V Cerkvi ni osnovna stvar organizacija, medijska prisotnost, še

manj pa pastoralni triki, ampak življenje iz vere, upanja in ljubezni. Če bomo kristjani živeli kot prva krščanska skupnost in z življenjem izpričali, da smo odrešeni, bo Gospod pridruževal vedno novih ljudi, kajti v postmodernejši družbi stojijo ljudje v zadnji stopnji pred alternativo: nihilizem ali krščanstvo. Zato kristjani lahko z optimizmom gledamo v prihodnost, ker je ta Kristusova.

Če bomo resno vzeli sklepe Plenarnega zbora, ki gradi na nauku apostolov, občestvu, lomljenju kruha in molitvi, bo to naš najboljši prispevek k duhovnemu razvoju našega naroda in družini evropskih narodov.

1. *Die Tagespost*, 10. 3. 2001, 3
2. Prav tam.
3. Prav tam.
4. Prav tam.
5. Prav tam.
6. Prav tam.
7. Prav tam.
8. *Kirche heute*, št. 11/2002, 18.
9. *Družina*, 18. avgust 2002, 5.
10. Prav tam.
11. Prav tam.
12. Prim. René Rémond, *Krščanstvo na zatožni klopi*, Družina Ljubljana, 2002, 33 sl.
13. *Kirche heute*, 1/1999, 12.
14. Ward II., 460 sl.
15. *Katekizem katoliške Cerkve*, Družina, Ljubljana 1993, 13.
16. Glej: CS 43, 2-3.
17. C 25.
18. Peter Kvaternik (uredil), *V prelomnih časih*, Družina, Ljubljana, 2001, 6.
19. *Sklepni dokument Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem*, Družina, Ljubljana, 2002, glej: t. 37, 38, 39.
20. Glej: *Dnevnik*, 22. december 2001, 24 in *Delo*, 23. januar 2002, 5.
21. Prav tam.
22. 31. Pastoralni tečaj, Priprava na zakon, Maribor, 1997, 19.
23. *Dnevnik*, 22. julij 1999, 4.
24. *Sklepni dokument*, n. d. t. 7.